

their application in professional activities, and determine the motivated focus of the specialist on functioning in the conditions of the information environment. The cognitive component includes a set of such theoretical knowledge that reflects the intellectual development of the individual, such as an understanding of the unity and integrity of the scientific picture of the world, the presence of a system of methodological knowledge and categories, the ability to establish intra- and inter-subject connections regarding various scientific concepts and methods, etc. The functional-activity component, being aimed at the practical use of the acquired knowledge, reflects the active, active nature of competence and is a set of knowledge, abilities and skills necessary for independent implementation of information technology activities. The reflective component allows the individual to consider and adequately evaluate the results of the activity, showing the ability to consciously and independently implement and regulate the level of control of one's own development and personal achievements. Coordination of components with professionally important qualities of a specialist was carried out.

Keywords: *informatics and technological competence, training component, experts, forestry, forestry industry, information technologies, information, professional qualities*

Стаття надійшла до редакції 15.04.2022 р.

УДК 378.011.3-051:7.012

DOI <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2022.29.264263>

ЛАРИСА ГРИЦЕНКО

ORCID: 0000-0003-0366-9386

ЮЛІЯ СРІБНА

ORCID: 0000-0003-3846-3871

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ ХУДОЖНЬО-ДИЗАЙНЕРСЬКОГО СПРЯМУВАННЯ МАЙБУТНІМ ЗДОБУВАЧАМ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розглянуто методичні аспекти викладання освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування майбутнім здобувачам вищої освіти. Зазначено, що у структурі педагогічної підготовки художньо-дизайнерського спрямування майбутніх здобувачів вищої освіти науковці зазвичай виокремлюють підсистему «вчитель» і «художник». Виявлено, що при викладанні освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування майбутніх здобувачів вищої освіти мають бути створені й реалізовані такі методично-педагогічні умови, які сприяли б інтеграції в єдине ціле всіх компонентів художньо-дизайнерської діяльності. Акцентовано на тому, що вміння комплексного застосування знань, їх синтезу, перенесення ідей і методів з однієї науки в іншу лежить в основі творчого підходу до наукової, інженерної, художньо-дизайнерської діяльності майбутніх здобувачів вищої освіти в сучасних умовах науково-технічного прогресу. Методичні аспекти художньо-дизайнерського спрямування відображають взаємозв'язок із зображальною, образотворчою діяльністю, а також графічними здібностями та дозволяють виділити такі освітні компоненти: мотиваційний, когнітивний, процесуальний і рефлексивний. Застосування технологій проектного навчання у процесі художньо-дизайнерської підготовки майбутніх здобувачів вищої освіти стимулюватиме когнітивний і творчий розвиток особистості, сприятиме підвищенню мотивації майбутніх здобувачів вищої освіти щодо вдосконалення художньо-дизайнерських знань, виробленню в них важливих якостей, формуванню здатності конструктивно вирішувати будь-які ситуації у подальшому.

Ключові слова: *методика, викладання, освітній компонент, художня діяльність, дизайнерська діяльність, здобувачі вищої освіти*

Актуальність проблеми. Дизайн сьогодні – це невід'ємна частина розвитку суспільства XXI століття, а також одна з найважливіших сфер сучасної художньої культури, яка, безперечно, є необхідною для забезпечення життєдіяльності людини, відображення її духовних і матеріальних потреб, зокрема, спонукає до створення нових форм, образів та просторів, розвиває та підносить саму суб'єктивність особистості, естетизує та покращує різні сфери людської діяльності.

Тож і підготовка майбутніх здобувачів вищої освіти набуває особливого соціокультурного значення. Сучасний здобувач вищої освіти повинен мати широкий світогляд, високий інтелектуальний потенціал і рівень культури, здатність до самовдосконалення, вміння творчо підходити до вирішення проблем та обирати оптимальні варіанти рішень, здатність до аналізу, вміння орієнтуватись в умовах швидко змінюваних дизайн-тенденцій ринкового середовища.

Науковці у сфері дизайну стверджують, що сьогодні дизайн - це комплексна міждисциплінарна

проектно-художня діяльність, інтегруюча природничо-наукові, технічні, гуманітарні знання, інженерне та художнє мислення, спрямована на формування на промисловій основі предметного світу в надзвичайно великій «зоні контакту» його з людиною в усіх без винятку сферах життєдіяльності. Так, освітні компоненти художньо-дизайнерського спрямування у процесі підготовки майбутніх здобувачів вищої освіти забезпечує можливість для саморозвитку, самоактуалізації особистості у відповідності до нової доктрини української освіти. Але до цього часу проблема формування здатності до художньо-дизайнерської діяльності залишається недостатньо вивченою.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Шляхи розвитку дизайну та художньо-дизайнерської освіти досліджувалися за різними напрямками, серед яких можна виокремити: проектна культура та естетика дизайнерської творчості (В. Сидоренко), проблеми графічного дизайну та глобалізаційні процеси сучасності (В. Косів), теорія та історія дизайну (П. Татіївський), дизайн як засіб розвитку творчих здібностей особистості (О. Вишневська), дизайн як техноестетична система (Є. Лазарєв), методологічні та гуманітарно-художні проблеми дизайну (О. Генісаретський), врахування етнокультурного середовища як важливої умови формування конструктивних умінь (В. Тименко).

Проблему формування художньо-дизайнерських знань і вмінь схарактеризовано в працях О. Гервас, Н. Знамеровської, І. Савенка, П. Татаївського, В. Трофімчука, М. Фішера, В. Шпільчака.

Зокрема, проблеми сучасної художньо-дизайнерської освіти розглянуто в наукових розвідках Р. Арнхейм, Н. Баклановой, Т. Висікайло, О. Кайдановської, Н. Ничкало, О. Пономарьової, О. Сороки, Г. Сотської та ін.

Мета статті – проаналізувати методичні аспекти викладання освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування майбутніх здобувачів вищої освіти.

Викладення основного матеріалу дослідження. У структурі педагогічної підготовки художньо-дизайнерського спрямування, майбутніх здобувачів вищої освіти, науковці зазвичай виокремлюють підсистему «вчитель» і «художник» (Слабко, 2012, с. 42). Проте, в контексті нашого дослідження, вважаємо правомірним виокремити в системі підготовки майбутніх здобувачів вищої освіти ще одну підсистему «дизайнер» і зазначимо, що в системі його гуманітарних, суспільних, природничо-математичних, загальнотехнічних, технологічних знань необхідними є ще й мистецькі та художньо-графічні дисципліни (малюнок, живопис, нарисна геометрія, креслення), що озброюють майбутніх здобувачів вищої освіти графічними прийомами вираження дизайнерських задумів під час розробки ескізних проектів.

Насамперед, художньо-дизайнерська діяльність передбачає обов'язкове внесення новизни в дизайн-продукт, що потребує розвиненості в майбутніх здобувачів вищої освіти художньо-творчих нахилів і здібностей, володіння дієвими знаннями з формотворення, методикою креативного пошуку, образною мовою пластичного мистецтва й технологією художніх матеріалів (Комашко, 2011, с. 20). Тому такі знання й уміння спочатку потрібно сформувати в майбутніх здобувачів вищої освіти. Важливе місце в художньо-дизайнерській діяльності займає композиція – наука про систему логічних закономірностей художньої творчості. Взаємодія художньої творчості з основними принципами теорії композиції забезпечує підвищення продуктивності культури кожного майбутнього здобувача вищої освіти. Тому, в підготовці майбутніх здобувачів вищої освіти необхідним є визначення обсягу композиційних знань для процесу формування творчого мислення, що передбачає послідовний розгляд основних питань теорії композиції. У процесі підготовки майбутніх здобувачів вищої освіти постає нелегке завдання: навчити особистість композиції, сформувати і розвинути композиційні вміння та навички, які необхідно використовувати в художньо-дизайнерській діяльності (Рукасова, Полякова, 2013).

Дослідниця Ю. Шарапова трактує композиційну діяльність, як вид продуктивної навчальної діяльності, на основі розвитку творчих здібностей, що забезпечує самореалізацію. Таке навчання передбачає творче здобуття знань, набуття умінь і навичок та їх застосування, а саме: самостійне використання майбутніми здобувачами вищої освіти набутих якостей у нових ситуаціях – комбінування, перетворення відомих раніше способів діяльності, визначення нової проблеми, структури або функції об'єму чи розв'язання поставленої проблеми; генерування нових ідей, висування гіпотез; критичне оцінювання навчального матеріалу або роботи у власних судженнях на основі аналізу, систематизації й узагальнення; обґрунтування думок, доведення їх правильності; створення оригінального нового продукту за допомогою уявлень (Шарапова, 2010).

Отже, логіка формування методики викладання освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування для майбутніх здобувачів вищої освіти, визначає потребу в такій послідовності заходів:

- виховання в майбутніх здобувачів вищої освіти естетичного смаку, сприйняття гармонії;
- формування мотиваційно-ціннісного ставлення до художньо-дизайнерської діяльності, організація взаємодії, створення позитивного емоційного налаштування;
- формування в майбутніх здобувачів вищої освіти розуміння місця дизайну в сучасному

виробництві та ролі дизайнерської діяльності в розвитку особистості;

- формування системи інтегрованих знань (гуманітарних, природничо-математичних, технологічних, художньо-дизайнерських);
- оволодіння методикою самоосвіти, професійного саморозвитку;
- розвиток креативного мислення;
- розвиток навичок системного й аналітичного мислення, аналізу результатів, прогнозування, моделювання (Бабчук, Коломієць, 2016).

Для сформованості методики викладання освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування майбутніх здобувачів вищої освіти, вона повинна містити в собі:

- історичний досвід розвитку світового мистецтва;
- основні факти й закономірності історико-художнього процесу;
- розуміння значення спадщини минулих століть для сучасності;
- основні напрями і теорії в історії мистецтв, специфіку і сутність різних видів мистецтв;
- історію розвитку образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва;
- наукові методи пізнання витворів мистецтва і художнього життя суспільства;
- закономірності освоєння людиною навколишньої дійсності «за законами краси», напрями і форми естетичної діяльності;

- твори видатних художників в області малюнка, живопису, скульптури і графіки;
- основні категорії і поняття знакових систем;
- історію і теорію дизайну;
- основні етапи розвитку матеріальної культури первісного суспільства, Стародавнього світу, Відродження, Нового часу і матеріальної культури ХХ століття;

- сучасні технології формоутворення;
- основні положення і сучасні методи дизайн-проектування;
- основи інженерно-технологічних знань і інженерно-технологічного проектування;
- тектонічні закономірності формоутворення об'єктів предметного середовища, принципи комбінаторного рішення форми об'єктів проектування (Слабко, 2012, с. 43).

Для виконання художньо-дизайнерської діяльності майбутній здобувач вищої освіти повинен володіти навичками:

- аналізу витворів мистецтва і художнього процесу в цілому;
- виконання малюнків, скульптурних і живописних етюдів з використанням різних засобів і техніки;
- прогнозування розвитку художньої культури і дизайн-проектування;
- використання комп'ютерної техніки для вирішення композиційних і проектних задач;
- управління процесом дизайн-проектування;
- професійного представлення об'єктів дизайн-проектування;
- методами дизайн-проектування;
- практичними методами і прийомами конструктивного моделювання.

Тобто, при викладанні освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування майбутніх здобувачів вищої освіти, мають бути створені й реалізовані такі методично-педагогічні умови, які сприяли б інтеграції в єдине ціле всіх компонентів художньо-дизайнерської діяльності.

Отже, ефективність викладання освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування майбутнім здобувачам вищої освіти буде забезпечено створенням і реалізацією таких методично-педагогічних умов:

- інтеграція теоретичних (філософських, історичних, мистецьких, психологічних, педагогічних, природничо-математичних, технічних і технологічних) знань з основ дизайнерської діяльності;
- розвиток у майбутніх здобувачів вищої освіти навичок художнього проектування, комп'ютерного моделювання та виготовлення дизайн-виробів;
- формування в майбутніх здобувачів вищої освіти умінь організації та оцінювання художньо-дизайнерської діяльності.

Необхідність інтеграції теоретичних знань з основ художньо-дизайнерської діяльності під час вивчення різних дисциплін, тобто реалізації першої методично-педагогічної умови, пояснюємо тим, що традиційно знання про види дизайну й художньо-дизайнерську діяльність майбутні здобувачі вищої освіти одержують під час вивчення спецдисциплін.

Необхідність забезпечення другої методично-педагогічної умови, а саме розвитку творчого

потенціалу з художнього проектування, комп'ютерного моделювання та виготовлення дизайн-виробів, зумовлена самою суттю художньо-дизайнерської діяльності й тим, що жодна діяльність не буде ефективною без розвитку креативного мислення, здатності до творчості, творчого потенціалу.

Для виконання художньо-дизайнерської діяльності майбутньому здобувачеві вищої освіти необхідні такі вміння: виявити вихідні дані для розробки дизайн-проєкту; сформулювати остаточну ідею композиційно-цілісного рішення об'єкту з урахуванням впливу об'ємно-просторової форми на його емоційно-чуттєве сприйняття; знайти образне рішення, яке максимально відповідає проєктному завданню; розробити первісні ескізи з метою матеріалізації ідеї; виконати графічне зображення об'єктів, які відображають оригінальну ідею моделі; розробити остаточний художній образ об'єкта та виконати ескіз; розробити конструкцію об'єкта; розробити варіанти оздоблення, за допомогою яких створюється остаточний художній образ; розробити складові об'єкту згідно з ескізом за допомогою знань та умінь роботи з комп'ютерною технікою; на підставі конструктивного рішення визначити контури та розміри складових макету дизайн-проєкту з урахуванням властивостей матеріалу та виду технологічного процесу; розробити складові дизайн-проєкту на основі сучасних методів технологічної обробки та найбільш ефективного виду технологічного процесу; на підставі аналізу властивостей матеріалу та вибору оптимальних режимів обробки матеріалів розробити форму складових об'єкту; аналізувати якість виготовлення первісного варіанту дизайн-проєкту на кожній стадії на основі знань з конструювання, моделювання, технології та матеріалознавства; забезпечувати необхідний рівень якості виконання дизайн-проєктів; забезпечувати якісне виконання етапів і операцій технологічного процесу (Бабчук, 2010, 2009, 2020; Бабчук, Зузяк, Глуханюк, Марущак, 2019; Бабчук, Коломієць, 2015; Бабчук, Коломієць, 2010).

Окрім навичок художньо-дизайнерського проектування, комп'ютерного моделювання та виготовлення дизайн-виробів, в майбутніх здобувачів вищої освіти мають бути сформованими ще й уміння та навички організації та оцінювання художньо-дизайнерської діяльності.

Тому третьою методично-педагогічною умовою ми обрали формування в майбутніх здобувачів вищої освіти умінь організації та оцінювання дизайнерської діяльності.

Українські науковці дизайн-освіту вважають важливою складовою частиною системи підготовки майбутнього здобувача вищої освіти (Белова, 2014; Оршанський, 2009; Рукасова, Полякова, 2013). Зокрема, Ю. Белова зазначає, що дизайн-освіта має концептуальний, критеріальний і системоутворювальний сенс, тому що процес дизайну є не що інше, як інструмент діяльності і є складним видом творчої діяльності на стику науки, техніки і мистецтва (Белова, 2014, с. 38).

С. Рукасова і С. Полякова наполягають на зверненні, при вивченні компонентів художньо-дизайнерського спрямування, до етнодизайну, який дає можливість залучення майбутніх здобувачів вищої освіти до національної культури (Рукасова, Полякова, 2013, с. 148).

Ми ж звертаємо увагу на те, що вміння комплексного застосування знань, їх синтезу, перенесення ідей і методів з однієї науки в іншу лежить в основі творчого підходу до наукової, інженерної, художньо-дизайнерської діяльності майбутніх здобувачів вищої освіти в сучасних умовах науково-технічного прогресу (Коломієць, 2001; Коломієць, Бабчук, Грицак, 2018; Сидоренко, 1995).

Обсяг знань, умінь і навичок, якими необхідно оволодіти майбутньому здобувачеві вищої освіти під час художньо-дизайнерської підготовки, передбачає розв'язання низки специфічних навчально-виховних і методичних завдань: вивчення зображальних засобів – олівців, туші, гуаші, акварелі та інших, найбільш уживаних у художньо-дизайнерській діяльності, оволодіння спеціальними художніми прийомами, навичками впевненого відтворення ліній різної конфігурації без креслярських інструментів, вироблення твердості та точності рухів під час виконання рисунків і креслярських робіт, розвитку окоміру тощо.

Для цього доцільно впровадити в художньо-дизайнерську підготовку майбутніх здобувачів вищої освіти вивчення основ графічних зображень і прийомів їх виконання. Вони мають опанувати характерні засоби прикладного рисування, виконуючи завдання на створення зображень різних елементів технологічних профілів. Отже, у процесі художньо-дизайнерської підготовки майбутніх здобувачів вищої освіти важливо поєднувати графічну діяльність з образотворчою. Цей методичний прийом сприяє розвитку творчого потенціалу майбутніх здобувачів вищої освіти та підвищує їхню мотивацію щодо вдосконалення художньо-дизайнерської компетентності.

Методичні аспекти художньо-дизайнерського спрямування відображають взаємозв'язок із зображальною, образотворчою діяльністю, а також графічними здібностями та дозволяють виділити такі освітні компоненти: мотиваційний, когнітивний, процесуальний і рефлексивний.

Мотиваційний відображає особистісне ставлення до діяльності, виражене в цільових установках, інтересах, мотивах. Він передбачає наявність у майбутніх здобувачів вищої освіти низки цільових установок: розвиток інтересу до художньо-дизайнерської діяльності в цілому; прагнення до одержання

загальних і спеціалізованих знань, умінь і навичок; здібність до народження оригінальних ідей, вирішення яких приводить до створення художнього твору (продукту, виробу).

Когнітивний компонент художньо-дизайнерської діяльності охоплює сукупність знань майбутніх здобувачів вищої освіти про специфіку художньо-дизайнерської діяльності та потребує наявності в них теоретичних знань із різних галузей мистецтва та гуманітарних наук. Він включає: знання, вміння та навички загальнонаукового характеру; знання, вміння і навички, отримані на заняттях художньо-дизайнерських дисциплін та під час практичної діяльності. Знання цілей, завдань, змісту, методів і прийомів організації художньо-дизайнерської діяльності, знання інтегрованого характеру, що сприяють розв'язанню поставлених завдань.

Процесуальний компонент художньо-дизайнерської діяльності заснований на комплексі вмінь і навичок організації художньо-дизайнерської діяльності. Він містить необхідні психологічні складові (сприймання, уяву, чуттєвість, емоційність, фантазію), способи розумових дій (образне і логічне мислення), а також способи практичної діяльності: загально трудові та специфічні (художні, рухові, комбінаторні, організаторські). Цей компонент відображає можливості майбутніх здобувачів вищої освіти щодо створення чогось нового і спрямований на самовизначення та самовираження в певному виді художньо-дизайнерської діяльності.

Рефлексивний компонент художньо-дизайнерської діяльності характеризує осмислення, самоаналіз і самооцінювання власної діяльності, а також здатність до аналізу й оцінювання творів інших. Він охоплює: внутрішні процеси осмислення й аналізу, самооцінку власної діяльності та її результатів; прагнення до самовдосконалення; уточнення шляхів організації художньо-дизайнерської діяльності; визначення на основі власного досвіду оптимальних методів і прийомів роботи; оцінювання співвідношення своїх можливостей і рівня домагань у цій царині.

Формування освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування інтегрує природні здібності, ресурси і резерви особистості та якості, сформовані в результаті неперервної формальної та неформальної освіти, самостійного розвитку та соціалізації індивіда (Король, 2011, с. 123-124).

Таким чином, освітні компоненти художньо-дизайнерського спрямування майбутніх здобувачів вищої освіти необхідно формувати, враховуючи наступні складові: мотиви, психологічну готовність до цієї діяльності; здібності, розвиток сенсорно-рухового апарату, риси характеру, рівень і тип мислення, почуття художнього естетичного смаку; вміння використовувати знання з художніх дисциплін, нарисної геометрії, інженерної графіки, дизайну та комп'ютерної графіки в навчально-пізнавальній діяльності під час вивчення дисциплін.

Для успішного викладання майбутнім здобувачам вищої освіти освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування потрібно чітко визначити мету, завдання, зміст і методичні прийоми здійснення художньо-дизайнерської підготовки.

Аналіз сучасних науково-педагогічних досліджень дав змогу сформулювати основні напрями розроблення методичного забезпечення художньо-дизайнерської підготовки майбутніх здобувачів вищої освіти, які відображають його спрямованість на:

- системне формування багатофункціонального, практико орієнтованого тезауруса майбутніх здобувачів вищої освіти, що забезпечить вільне володіння сучасним технологічним і методичним інструментарієм для виконання різноманітних художньо-дизайнерських робіт;
- оптимальне поєднання рецептивно-аналітичних, репродуктивно-конструктивних і продуктивно-творчих видів художньо-дизайнерської діяльності майбутніх здобувачів вищої освіти, активізацію їхньої інтелектуальної та почуттєво-емоційної сфер, естетичний і творчий розвиток особистості;
- налагодження міждисциплінарних зв'язків на основі співвіднесення теоретичного матеріалу з мистецтвознавства та естетики, матеріалознавства, дизайну, моделювання та проектування, методики навчання технологій та ін. із професійно-практичними художньо-дизайнерськими дисциплінами – рисунком, композицією, декоративно-ужитковим мистецтвом тощо, а також комп'ютерно орієнтованими навчальними системами;
- поетапну організацію художньо-дизайнерської підготовки на основі забезпечення дидактично доцільного змісту кожного етапу з урахуванням його мети щодо формування освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування майбутніх здобувачів вищої освіти.

Інструментально-технологічні особливості методики художньо-дизайнерського спрямування майбутніх здобувачів вищої освіти полягають передусім в урахуванні типології мистецтв, технік і технологій, інструментів і матеріалів, необхідних для оволодіння художньою та графічною грамотністю, а також для виконання практичної художньо-дизайнерської діяльності. Зважаючи на це, методика викладання освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування майбутнім здобувачам вищої освіти передбачає:

- удосконалення навчально-виховної роботи з майбутніми здобувачами вищої освіти шляхом впровадження сучасних інноваційних підходів до проведення лекційних занять, бесід, переглядів навчально-творчих робіт, художніх виставок, відвідування творчих майстерень художників тощо;
- оптимальне поєднання аудиторної та позааудиторної фронтальної, групової та індивідуальної роботи з майбутніми здобувачами вищої освіти з домінуванням двох останніх форм;
- застосування у процесі художньо-дизайнерської підготовки інноваційних освітніх технологій із використанням комп'ютерно орієнтованих навчальних систем;
- цілеспрямовану організацію самостійної художньо-дизайнерської діяльності майбутніх здобувачів вищої освіти, реальне практичне впровадження та публічне оцінювання її результатів;
- застосування під час вивчення кожної теми багаторівневої системитворчих завдань, орієнтованих на пізнання, створення, перетворення, використання в новій якості об'єктів, ситуацій, явищ дійсності; спонукання майбутніх здобувачів вищої освіти до асоціацій, постійної імпровізації;
- зміна дидактичної стилістики відповідно до логіки навчального процесу, скерованого на художньо-дизайнерську діяльність зі створення оригінального творчого продукту;
- забезпечення взаємозв'язку діагностики, самоконтролю, самокорекції, моніторингу та самомоніторингу художньо-дизайнерської діяльності.

Серед організаційних особливостей методики художньо-дизайнерської підготовки майбутніх здобувачів вищої освіти відзначимо:

- цілеспрямовану роботу щодо скоординованого формування освітніх компонентів художньо-дизайнерської діяльності майбутніх здобувачів вищої освіти;
- застосування системного, аксіологічного та контекстно-модульного підходів, проектного та комп'ютерно орієнтованого навчання з урахуванням особистісних особливостей майбутніх здобувачів вищої освіти;
- раціональну збалансованість управління і самоврядування, контролю та самоконтролю, цілісність і безперервність освітнього процесу й оптимальне поєднання аудиторних і позааудиторних занять із самостійною навчально-пізнавальною та художньо-дизайнерською діяльністю майбутніх здобувачів вищої освіти;
- зорієнтованість на демократичний стиль педагогічної взаємодії, колегіальні суб'єкт-суб'єктні відносини рівноправних творчих особистостей

Успішному розвитку освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування майбутніх здобувачів вищої освіти сприяє інформатизація освітнього процесу, забезпечення телекомунікаційними засобами доступу до мережі Інтернет, використання комп'ютерно орієнтованих навчальних систем; оновлення бібліотек, комп'ютерних читальних залів і фонду навчальної літератури на цифрових носіях тощо. Зважаючи на це, методика художньо-дизайнерської підготовки передбачає застосування засобів пошуку та обміну інформації (Інтернет-сайти, електронні бібліотеки, цифрові бази даних, відкриті освітні ресурси), електронних освітніх ресурсів (педагогічні програмні засоби, електронні навчально-методичні комплекси, системи управління навчанням) та інструментальних художньо-технічних засобів (графічні редактори, спеціалізовані прикладні програми, професійні системи автоматизованого проектування (САПР) тощо).

Важливим засобом формування освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування є застосування комплексу професійно спрямованих художньо-дизайнерських задач (Буянов, 2010, с. 171). Цей комплекс має відображати не лише специфіку технологічного навчання майбутніх здобувачів вищої освіти, а й містити педагогічні ситуації, максимально наближені до реалій практики, узгоджуватися з цілями, завданнями і змістом художньо-дизайнерської підготовки майбутніх здобувачів вищої освіти, передбачати цілісність, безперервність і багаторівневість освітнього процесу, різноманітність і професійну спрямованість навчального матеріалу, його доступність для опанування на кожному етапі художньо-дизайнерської підготовки.

Викладена характеристика вмінь логічно узгоджується з контекстно-модульним підходом до структурування змісту художньо-дизайнерської підготовки майбутніх здобувачів вищої освіти, а також є ідеєю впровадження в методику викладання освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування майбутніх здобувачів вищої освіти проектного навчання. Вона ґрунтується на одному з головних принципів навчання – «навчання через дію», сформульованому Д. Дьюї (Дьюї, 2003, с. 34). Сутність цього принципу полягає в тому, що знання мають засвоюватися через досвід, бути практично спрямованими та сприяти адаптації людини до середовища завдяки вмінню їх використовувати в конкретній ситуації. Важливо також орієнтувати зміст навчання на розв'язання практичних завдань відповідно до нахилів і підготовки студентів. Технології проектного навчання дають можливість успішно виконати завдання за допомогою використання методів, зорієнтованих на практичний результат, який

можна осмислити, побачити, застосувати у практичній діяльності.

У процесі художньо-дизайнерської підготовки технології проектного навчання застосовуються з метою стимулювання пізнавальної активності майбутніх здобувачів вищої освіти, підвищення їхньої мотивації щодо вдосконалення освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування шляхом організації самостійної творчої діяльності, постановки проблем, вирішення яких передбачає володіння системою професійних художньо-дизайнерських знань, умінь та їх використання на практиці.

Дослідження показало, що впровадження технологій проектного навчання сприяє активному розвитку творчої особистості.

Важливого значення у художньо-дизайнерській підготовці майбутніх здобувачів вищої освіти надаємо використанню різноманітних засобів наочності, спрямованих на поступовий розвиток освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування, оскільки вони сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Висновки. Отже, ми розглянули методичні аспекти викладання освітніх компонентів художньо-дизайнерського спрямування майбутніх здобувачів вищої освіти, що передбачають поетапне формування. Застосування технологій проектного навчання у процесі художньо-дизайнерської підготовки майбутніх здобувачів вищої освіти стимулюватиме когнітивний і творчий розвиток особистості, сприятиме підвищенню мотивації майбутніх здобувачів вищої освіти щодо вдосконалення художньо-дизайнерських знань, виробленню в них важливих якостей, формуванню здатності конструктивно вирішувати будь-які ситуації у подальшому.

Перспективи подальших досліджень. Подальшого аналізу потребує методика викладання дисциплін художньо-дизайнерського спрямування майбутнім здобувачам вищої освіти.

Список використаних джерел

- Бабчук, Ю. М. (2009). Застосування інформаційних технологій у графічній підготовці майбутніх учителів трудового навчання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 21, 285-289.
- Бабчук, Ю. М. (2010). Застосування інформаційних технологій в графічній підготовці студентів вищих навчальних закладів. *Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти*, 7, 369-371.
- Бабчук, Ю. М. (2020). *Збірник інтегрованих лекцій з основ дизайну*. Вінниця.
- Бабчук, Ю. М., Зузяк, Т. П., Глуханюк, В. М., Марущак, О. В. (2019). Напрями науково-теоретичного і практичного вирішення проблеми екологічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання. В кн. *Техногенно-екологічна безпека України: стан та перспективи розвитку: матеріали ІХ Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф.* (с. 255-258). Ірпінь.
- Бабчук, Ю. М., Коломієць, Д. І. (2010). Використання майбутніми вчителями трудового навчання та майстрами виробничого навчання комп'ютерних програм для проектування виробів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 24, 216-221.
- Бабчук, Ю. М., Коломієць, Д. І. (2015). Можливості застосування евристичних методів навчання у підготовці майбутніх учителів технологій. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*, 4 (1), 43-49.
- Бабчук, Ю. М., Коломієць, Д. І. (2016). Виховна система сучасного педагогічного вищого навчального закладу. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (VI школа методичного досвіду)*, 6, 248-251.
- Белова, Ю. Ю. (2014). Дизайн-освіта у структурі професійної підготовки майбутнього вчителя технологій. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*, 1, 36-41.
- Буянов, П. Г. (2010). Ступінь і складові графічної професійної компетентності майбутніх учителів технологій. *Наукові записки. Педагогіка*, 1, 167-172.
- Дьюї, Д. (2003). *Досвід і освіта*. Львів: Кальварія.
- Коломієць, Д. І. (2001). *Інтеграція знань з природничо-математичних і спеціальних дисциплін у професійній підготовці учителя трудового навчання*. (Автореф. дис. канд. наук). Київ.
- Коломієць, Д. І., Бабчук, Ю. М., Грицак, А. В. (2018). STEM/STEAM/STREAM – інноваційні підходи в трудовому навчанні. В кн. *Графічна підготовка як складова професійної освіти вчителя трудового навчання і технологій: збірник наукових праць матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (№ 1, с. 13-15)*. Вінниця.
- Комашко, Н. В. (2011). *Формування творчої компетентності майбутніх дизайнерів у процесі вивчення комп'ютерної графіки*. (Автореф. дис. канд. наук). Черкаси.
- Король, А. (2011). Формування художньо-графічної компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

В кн. Н. С. Побірченко (Ред.), *Психолого педагогічні проблеми сільської школи*: наук. зб. Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини (Вип. 39, ч. 1, с. 117-126). Умань: Жовтий О. О.

- Оршанський, Л. В. (2009). *Теоретико-методичні засади художньо-трудової підготовки майбутніх учителів трудового навчання*. (Дис. д-ра наук). Дрогобич.
- Рукасова, С., Полякова, С. (2013). Вивчення основ дизайну як передумова отримання дизайн-освіти майбутніми вчителями технологій. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 8 (1), 147-153.
- Сидоренко, В. К. (1995). *Інтеграція трудового навчання і креслення як засіб розвитку технічних здібностей школярів (дидактичний аспект)*. (Дис. д-ра наук). Київ.
- Слабко, В. М. (2012). *Підготовка майбутніх учителів технологій до навчання основ дизайну у профільній школі*. (Дис. канд. наук). Київ.
- Шарапова, Ю. В. (2010). *Методика формування композиційної діяльності у професійній підготовці майбутніх учителів технологій*. (Автореф. дис. канд. наук). Чернігів.

References

- Babchuk, Yu. M. (2009). Zastosuvannya informatsiynykh tekhnolohii u hrafichnii pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia [The use of information technology in the graphic training of future teachers of labor education]. *Suchasnii informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy* [Modern Information Technologies and Innovative Techniques for Training in Training of Specialists: Methodology, Theory, Experience, Problems], 21, 285-289 [in Ukrainian].
- Babchuk, Yu. M. (2010). Zastosuvannya informatsiynykh tekhnolohii v hrafichnii pidhotovtsi studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv [Enrollment of information technologies in the graphic training of students in the main primary foundations]. *Aktualni problemy matematyky, fizyky i tekhnolohichnoi osvity* [Actual problems of mathematics, physics and technological education], 7, 369-371 [in Ukrainian].
- Babchuk, Yu. M. (2020). *Zbirnyk intehrovanykh leksii z osnov dizainu* [Collection of integrated lectures on the basics of design]. Vinnitsia [in Ukrainian].
- Babchuk, Yu. M., Zuziak, T. P., Hlukhaniuk, V. M., & Marushchak, O. V. (2019). Napriamy naukovo-teoretychnoho i praktychnoho vyrisnennia problemy ekolohichnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia [Directions of scientific-theoretical and practical solution of the problem of ecological training of future teachers of laboreducation]. In *Tekhnohemno-ekolohichna bezpeka Ukrainy: stan ta perspektyvy rozvytku* [Technological and ecological safety of Ukraine: state and prospects of development]: materialy IX Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf. (pp. 255-258). Irpin [in Ukrainian].
- Babchuk, Yu. M., & Kolomiets, D. I. (2010). Vykorystannia maibutnimy vchyteliamy trudovoho navchannia ta maistramy vyrobnychoho navchannia kompiuternykh prohram dlia proiektuvannia vyrobiv [The use of computers of software for product design by future teachers of labor training in handmasters of industrial training]. *Suchasnii informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy* [Modern Information Technologies and Innovative Techniques for Training in Training of Specialists: Methodology, Theory, Experience, Problems], 24, 216-221 [in Ukrainian].
- Babchuk, Yu. M., & Kolomiets, D. I. (2015). Mozhlyvosti zastosuvannia evrystychnykh metodiv navchannia u pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv tekhnolohii [Possibilities of applying heuristic teaching methods in the training of future technology teachers]. *Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v suchasni osviti: dosvid, problemy, perspektyvy* [Information and communication technologies in modern education: experience, problems, prospects], 4 (1), 43-49 [in Ukrainian].
- Babchuk, Yu. M., & Kolomiets, D. I. (2016). Vykhovna systema suchasnoho pedahohichnoho vyshchoho navchalnoho zakladu [Educational system of a modern pedagogical higher educational institution]. *Aktualni problemy mystetskoï pidhotovky maibutnoho vchytelia (VI shkola metodychnoho dosvidu)* [Information and communication technologies in modern education: experience, problems, prospects], 6, 248-251 [in Ukrainian].
- Bielova, Yu. Yu. (2014). Dizain-osvita u strukturi profesiinoy pidhotovky maibutnoho vchytelia tekhnolohii [Design education in the structure of professional training of future teachers of technology]. *Naukovi zapysky Berdyanskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu* [Scientific notes of the Berdyansk State Pedagogical University], 1, 36-41 [in Ukrainian].
- Buianov, P. H. (2010). Stupin i skladovi hrafichnoi profesiinoy kompetentnosti maibutnikh uchyteliv tekhnolohii [Degree and components of graphic professional competence of future teachers of technology]. *Naukovi zapysky. Pedahohika* [Proceedings. Pedagogy], 1, 167-172 [in Ukrainian].
- Diui, D. (2003). *Dosvid i osvita* [Experience and education]. Lviv: Kalvariia [in Ukrainian].
- Kolomiets, D. I. (2001). *Intehratsiia znan z pryrodnycho-matematychnykh i spetsialnykh dystsyplin u profesiinii pidhotovtsi uchytelia trudovoho navchannia* [Integration of knowledge in natural sciences, mathematics and special disciplines

- in the training of teachers of labor education*]. (Extended abstract of PhD diss.). Kyiv [in Ukrainian].
- Kolomiets, D. I., Babchuk, Yu. M., & Hrytsak, A. V. (2018). STEM/STEAM/STREAM – innovatsiini pidkhody v trudovomu navchanni [STEM / STEAM / STREAM - innovative approaches in labor training]. In *Hrafichna pidhotovka yak skladova profesiinoi osvity vchytelia trudovoho navchannia i tekhnolohii* [Graphic preparation as a component of professional education teachers and technologies]: zbirnyk naukovykh prats materialiv Vseukr. nauk.-prakt. konf. (No 1, pp. 13-15). Vinnytsia [in Ukrainian].
- Komashko, N. V. (2011). *Formuvannia tvorchoi kompetentnosti maibutnikh dyzaineriv u protsesi vyvchennia kompiuternoї hrafiky* [Formation of creative competence of future designers in the process of studying computer graphics]. (Extended abstract of PhD diss.). Cherkasy [in Ukrainian].
- Korol, A. (2011). Formuvannia khudozhno-hrafichnoi kompetentnosti uchniv zahalno osvityvnykh navchalnykh zakladiv [Formation of artistic and graphic competence of students of secondary schools]. In N. S. Pobirchenko (Ed.), *Psykholoho pedahohichni problemy silskoishkoly* [Psychological pedagogical problems of rural school]: nauk. zb. Uman. derzh. ped. un-t im. Pavla Tychyny (Is. 39, 1, pp. 117-126). Uman: Zhovtyi O. O. [in Ukrainian].
- Orshanskyi, L. V. (2009). *Teoretyko-metodychni zasady khudozhno trudovoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia* [Theoretical and methodological ambush of artistic and labor training of future teachers of labor education]. (D diss.). Drohobych [in Ukrainian].
- Rukasova, S., & Poliakova, S. (2013). Vyvchennia osnov dyzainu yak peredumova otrymannia dyzain-osvity maibutnimy vchyteliamy tekhnolohii [Studying the basics of design as a prerequisite for future design teachers of technology]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia* [Problems of Training of a Modern Teacher], 8 (1), 147-153 [in Ukrainian].
- Sydorenko, V. K. (1995). *Intehratsiia trudovoho navchannia i kreslennia yak zasib rozvytku tekhnichnykh zdibnostei shkolariv (dydaktychnyi aspekt)* [Integration of labortrain in ganddrawingas a means of developing students' technical abilities (didactic aspect)]. (D diss.). Kyiv [in Ukrainian].
- Slabko, V. M. (2012). *Pidhotovka maibutnikh uchyteliv tekhnolohii do navchannia osnov dyzainu u profilnii shkoli* [Preparing future technology teachers to learn the basics of designin a specialized school]. (PhD diss.). Kyiv [in Ukrainian].
- Sharapova, Yu. V. (2010). *Metodyka formuvannia kompozytsiinoi diialnosti u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv tekhnolohii* [Methods of forming compositional activities in thetraining of future teachers of technology]. (Extended abstract of PhD diss.). Chernihiv [in Ukrainian].

GRYTSENKO L., SRIBNA YU.

Poltava V. G. Korolenko national pedagogical University, Ukraine

PECULIARITIES OF METHODS OF TEACHING EDUCATIONAL COMPONENTS OF ART AND DESIGN DIRECTION TO FUTURE APPLICANTS FOR HIGHER EDUCATION

In the article, the methodical aspects of the development of the lighting components of the artistic and design directive to the future workers of the higher education are considered. It was appointed that in the structure of pedagogical training of artistic and design directives, future education in science and science, the subsystem "teacher" and "artist" should be called. It was revealed that when teaching the educational components of art and design to future students of higher education, such methodical and pedagogical conditions should be created and implemented, which would contribute to the integration of all components of art and design into a single whole. It is emphasized that the skill of complex application of knowledge, its synthesis, transfer of ideas and methods from one science to another lies at the basis of a creative approach to the scientific, engineering, artistic and design activities of future students of higher education in modern conditions of scientific and technical progress. Methodical aspects of the artistic and design direction reflect the relationship with pictorial, artistic activities, as well as graphic abilities and allow to distinguish the following educational components: motivational, cognitive, procedural and reflective. The application of project-based learning technologies in the process of art and design training of future students of higher education will stimulate the cognitive and creative development of the individual, contribute to increasing the motivation of future students of higher education to improve their art and design knowledge, develop important qualities in them, and develop the ability to constructively solve any situations in further.

Keywords: *methodology, visualization, lighting component, artistic activity, design activity, health education*

Стаття надійшла до редакції 11.04.2022 р.